

> Retouradres Postbus 30155, 9700 LG Groningen

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. 5.1.2.e , DGPV
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Contact

5.1.2.e (accountmanager
Examens)

5.1.2.e

5.1.2.e
(adviseur beleidsuitvoering
Examens)

5.1.2.e

Uw brief van

24 november 2022

Uw kenmerk

Onze referentie

HD.022.165

Bijlagen

1

Datum: 23 december 2022

Betreft: Uitvoeringstoets "Besluit eindexamens 2023"

Geachte Persoonlijke levenssfeer - bescherming,

Aanleiding voor de brief

Bij brief van 24 november 2022, door mij ontvangen op 7 december, verzocht u mij een uitvoeringstoets uit te voeren op het Besluit eindexamens 2023. Dit Besluit heb ik op 24 oktober 2022 in concept ontvangen. In het Besluit zijn de maatregelen opgenomen die op 29 september zijn aangekondigd voor de staatsexamens vo in 2023. De maatregelen die op 29 september zijn aangekondigd voor het staatsexamen vo bestaan uit twee onderdelen, te weten een uitgebreide herkansingsmogelijkheid en een duimregeling voor diplomakandidaten in 2023. Met de duimregeling worden staatsexamenkandidaten gecompenseerd voor de gevolgen van Corona. Tevens wordt uitvoering gegeven aan de motie van het lid Van Meenen c.s. inzake de duimregeling voor staatsexamenkandidaten. Met de uitgebreide herkansingsmogelijkheid wordt tegemoet gekomen aan de motie van het lid van Meenen c.s. over het bieden van een herkansing aan deelcertificaatkandidaten.

Over de uitvoerbaarheid van de maatregelen en de uitwerking van de bijbehorende uitgangspunten heeft in het voortraject afstemming plaatsgevonden met de examenketen, DUO en het CvTE.

In het genoemde verzoek heeft u mij tevens verzocht om bij de uitvoeringstoets in ogenschouw te nemen dat voor de reguliere eindexamens vo het besluit is genomen om zoveel mogelijk terug te gaan naar de situatie van voor Corona en alleen nog enkele kleine maatregelen te treffen namelijk: het verlengen van het tweede tijdvak en het verlengen van de afnameperiode van de flexibele en digitale examens in het vmbo bb en kb en de centraal schriftelijk en praktische examens (cspes). Deze maatregelen zijn aangekondigd in de Kamerbrief van 21 november 2022.

Voorafgaand aan uw verzoek is DUO op basis van ambtelijk contact gestart met het verkennen van de mogelijkheden en het uitvoeren van een impactanalyse. Gedurende dit proces heeft intensief overleg plaatsgevonden tussen uw medewerkers en die van DUO en het CvTE. Gedurende het overlegtraject leidden herhaaldelijke aanpassingen in het maatregelenpakket eindexamens vo en in het UT-proces tot verzwaaring van de analyselast.

Reactietermijn

U heeft mij gevraagd, in afwijking van de reguliere werkwijze voor uitvoeringstoetsen, uiterlijk 11 januari 2023 de uitvoeringstoets aan u te doen toekomen. Ook heeft u gevraagd uiterlijk 2 december 2022 een mondeling tussenbericht te geven over de uitvoerbaarheid, maakbaarheid en haalbaarheid van de maatregelen en dit bericht uiterlijk 13 december 2022 per brief te bevestigen. De afwijking van de reguliere werkwijze is noodzakelijk ten behoeve van het juridische en financiële proces. Conform uw verzoek is de tussentijdse uitspraak op 2 december aan u kenbaar gemaakt en heeft schriftelijke bevestiging plaatsgevonden per brief van 13 december (referentienummer HD.022.155). Thans doe ik u door middel van deze brief de uitvoeringstoets toekomen, inclusief de financiële paragraaf.

Conclusie van DUO

In lijn met de tussentijdse uitspraak bevestig ik u in deze brief dat de te treffen maatregelen voor het examenjaar 2023 uitvoerbaar, maakbaar en haalbaar zijn. De randvoorwaarden treft u aan in deze brief. Voor de kanttekeningen die ik hierbij maak verwijst ik u korthedshalve naar mijn brief van 13 december 2022.

Reactie Inspectie van het Onderwijs en Accountantsdienst Rijk

In het kader van het geïntegreerde toezicht is het Besluit eindexamens 2023 voor toetsing ook uitgezet bij de Inspectie van het Onderwijs en de Auditdienst Rijk. De Inspectie van het Onderwijs heeft laten weten geen opmerkingen te hebben bij het Besluit en van de Auditdienst Rijk is geen reactie ontvangen.

Consequenties voor DUO

De consequenties voor DUO doen zich in hoofdzaak voor bij het hoofdproduct OCW Examens. Voor de overige onderdelen van DUO worden op dit moment geen noemenswaardige gevolgen voorzien of verwacht. De inhoudelijke reacties op het Besluit zijn opgenomen in de bijlage.

Examens

Op basis van de aangekondigde examenmaatregelen 2023 en bijbehorende aannames en verwachtingen, hebben we drie scenario's uitgewerkt. De gevolgen verschillen per scenario niet alleen in aantallen en daarmee te organiseren examens maar ook in te treffen maatregelen. De scenario's variëren met name in het aantal te examineren vakken van schoolkandidaten in tijdvak 3 van de staatsexamens vo. Zie onderstaande tabel 1.

Tabel 1: Scenario's 2023 tijdvak 3

	Scenario A	Scenario B	Scenario C
aantal vakken stex-kandidaten	300-500	300-500	300-500
aanname aantallen schoolkandidaten	cf 2021/2022	cf pre-corona	zie toelichting
aantal vakken schoolkandidaten	max. 200	plm. 700	>700 ¹

Alle scenario's gaan uit van 300 tot 500 vakken² van staatsexamenkandidaten in tijdvak drie. Dit is conform de aantallen van de afgelopen jaren.

Scenario A gaat daarnaast uit van maximaal 200 vakken van schoolkandidaten evenals in examenjaren 2021 en 2022. Dit scenario is niet realistisch, omdat de examenmaatregelen 2023 sterk afwijken van die van 2021 en 2022 en de uitslagbepaling bij de staatsexamens 2023 gunstig is. Daarnaast geldt de beperkende maatregel van 2022 die ten doel had het aantal te examineren vakken van schoolkandidaten te beperken tot 200, met een controlerende rol voor de IvHO, niet in 2023.

¹ Voor het doorrekenen van de gevolgen wordt uitgegaan van 1000 schoolkandidaten in scenario C

² Voor het doorrekenen wordt uitgegaan van 500 in scenario B en C

Scenario B gaat uit van maximaal 700 vakken van schoolkandidaten, vergelijkbaar met de examenjaren voor Corona (2019 en eerder). De ervaring in de periode voordat Coronamaatregelen werden getroffen heeft geleerd dat tot 700 vakken voor schoolkandidaten gangbaar was en ook realistisch in het licht van de uitvoerbaarheid.

Scenario C gaat uit van meer dan 700 vakken van schoolkandidaten in tijdvak 3. Dit scenario gaat uit van een hoog aantal te examineren vakken van schoolkandidaten in het 3^e tijdvak van de staatsexamens vo. Door de grote hoeveelheid correctiewerk dat hiermee gemoeid is, kan niet gegarandeerd worden dat het correctiewerk en de terugkoppeling van de resultaten van schoolkandidaten voor de geplande deadline van eind augustus afgerond zijn. In dit scenario wordt er rekening mee gehouden dat voor het correctiewerk, en eventueel ook voor de afname van examens van schoolkandidaten uitgeweken wordt naar een extra tijdvak in september 2023.

Zoals eerder opgemerkt speelt de grote onzekerheid over het aantal te examineren vakken van schoolkandidaten in tijdvak 3 van de staatsexamens vo DUO parten. Dit wordt versterkt door het feit dat een verlengd tweede tijdvak leidt tot uitstel van het moment waarop de schoolkandidaten bij de staatsexamens aangemeld worden, te weten medio juli 2023. Vanwege de genoemde onzekerheid en tijdstip waarop duidelijkheid verkregen wordt over het aantal te examineren vakken, gaat DUO uit van realisatie van scenario B en voorbereiding op realisatie van scenario C. Dit betekent dat de voor scenario C benodigde voorbereidingsmaatregelen op voorhand getroffen dienen te worden. Hierbij speelt de verwachting van een aanzuigende werking een rol.

Als gevolg van de verschillen tussen de examenmaatregelen zoals hierboven is geschetst, verwachten we meer inzageverzoeken en meer bezwaar- en beroepschriften. Daarnaast leiden de extra afname- en correctiedagen tot meer (handmatig) te verwerken declaraties en vergoedingen.

Als gevolg van de verschillen in examenmaatregelen 2023 tussen de staatsexamens vo enerzijds als regulier vo en vavo anderzijds, en zelfs binnen de staatsexamens vo, is het noodzakelijk dat bij het onderdeel OCW Examens een aantal aanpassingen doorgevoerd wordt in de applicatie waarmee de uitslag wordt bepaald (BUS). Daarnaast moet de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerd personeel geborgd worden, evenals de logistieke processen en producten. Gezien de bovenbedoelde verschillen wordt een toename van het aantal bezwaarschriften verwacht. Deze toename is vooralsnog niet te kwantificeren, duidelijk is wel dat DUO zich op een mogelijke toename dient voor te bereiden.

Randvoorwaarden

Zoals onder "Conclusie van DUO" is aangegeven, gelden er voor de uitvoerbaarheid, maakbaarheid en haalbaarheid een aantal randvoorwaarden. Hierover is gedurende de analyse van DUO in het ambtelijk overleg het nodige uitgewisseld. De belangrijkste randvoorwaarden zijn:

- Dat er in 2023 geen sprake zal zijn van andere al dan niet Corona gerelateerde examenmaatregelen 2023 dan op dit moment bekend is gemaakt in de Kamerbrieven van 29 september en 21 november 2022. In het geval besloten wordt tot het treffen van aanvullende examenmaatregelen voor 2023, is het noodzakelijk dat DUO de analyse opnieuw uitvoert. Een nieuwe analyse is noodzakelijk, niet alleen om de uitvoerbaarheid van die maatregelen zelf te toetsen, maar ook de impact daarvan voor de reeds aangekondigde examenmaatregelen aangezien sprake is van onderlinge afhankelijkheden.
- Financiering
- Daadwerkelijke beschikbaarheid van voldoende examenbetrokkenen
- Regelgeving op orde en in lijn met AMvB waarop toetsing heeft plaatsgevonden
- Opdrachtverstrekking uiterlijk 1 februari 2023

Kosten

De kosten gemoeid met het uitvoeren van de maatregelen zijn vooruitlopend op uitvoeringstoetsing, op basis van de beschikbare kennis en informatie over de voorgenomen examenmaatregelen 2023, globaal en indicatief in kaart gebracht en aan u kenbaar gemaakt. In deze brief is de raming opgenomen na analyse.

De in onderstaande tabellen opgenomen ramingen in uren en euro's geven aan wat extra benodigd is in 2023 ten opzichte van een normaal examenjaar, dat wil zeggen een examenjaar zonder Corona gerelateerde examenmaatregelen.

Verandercapaciteit beleidsportfolio, incidentele ontwikkelinzet

Tabel 2 Verandercapaciteit Beleidsportfolio scenario B en scenario C

	2023	2024
Onderverdeling		
Examens	1.400	400
Registers	-	-
Totaal (uren)	1.400	400
Totaal (EUR)	€ 170.000	€ 49.000

Deze raming is een inschatting van de beoogde uren inzet. Wanneer tijdens de realisatie blijkt dat er meer dan wel minder uren nodig zijn dan geeft DUO dit aan in een reguliere herijking, of met een escalatie naar de opdrachtgever als er iets anders speelt. De bedragen 2022 en 2023 zijn opgenomen conform het tarief van €121,50 per uur, prijspeil 2022.

Het totaal aantal uren / euro's verandercapaciteit in 2023 en 2024 tezamen is in scenario B en scenario C gelijk, te weten 1.800 uur / € 219.000). Het gaat om dezelfde aanpassingen in de applicatie waarmee de uitslag bepaald wordt. Van het aantal uren verandercapaciteit is in 2022 200 uur ingezet voor analysewerkzaamheden en wordt toegeschreven aan 2023. Bouwen, testen en dergelijke gebeurt in 2023. De geraamde uren verandercapaciteit in 2024 (400) betreft het beëindigen van de examenmaatregelen.

Uitvoeringskosten

Tabel 3 Incidentele uitvoeringskosten scenario B

	2023
Lijninzet (400 uur)	€ 33.000
Onderhoud	-
Beheer	-
Materiële kosten	€ 248.000
Totaal	€ 281.000

Tabel 4 Incidentele uitvoeringskosten scenario C

	2023
Lijninzet (1.700 uur)	€ 140.000
Onderhoud	
Beheer	
Materiële kosten	€ 599.000
Totaal	€ 739.000

Het aantal uren lijninzet (personeel DUO) is gebaseerd op de geraamde aantallen te examineren vakken vermenigvuldigd met het aantal arbeidsuren per vak (4 uur). De extra werkzaamheden ten behoeve van de examenmaatregelen 2023 (scenario B of scenario C) vinden met name plaats in de piekperiode juli, augustus en september 2023. Hiervoor worden de reeds ingewerkte medewerkers ingezet uit de tijdelijke schil geworven ten behoeve van het versterken van het team bij het uitvoeren van de Corona gerelateerde werkzaamheden 2022.

De materiële kosten houden verband met de extra afname- en correctiedagen en de daarvoor benodigde huur van examenlocaties en inzet extra examenbetrokkenen.

De in de tabellen 3 en 4 genoemde kosten hangen samen met de eerder in deze brief beschreven consequenties voor DUO. Over een deel van de materiële kosten (KOMEX), te weten de kosten voor drukwerk en distributie, heeft in een eerder stadium afstemming met OCW plaatsgevonden. De in de tabel opgenomen ramingen voor materiële kosten hebben te maken met de kosten voor extra examenlocaties en extra inzet van examenbetrokkenen. Het uiteindelijke bedrag (KOMEX) wordt in rekening gebracht op basis van nacalculatie.

Samenvatting raming kosten

Samengevat worden de kosten voor scenario B zoals in deze brief beschreven geraamd op € 500.000, waarvan € 252.000 voor lijninzet en verandercapaciteit en € 248.000 aan materiële kosten.

Voor scenario C worden de kosten geraamd op € 958.000, waarvan € 359.000 voor lijninzet en verandercapaciteit en € 599.000 aan materiële kosten.

De materiële kosten worden (via KOMEX) afgerekend op basis van nacalculatie.

Managementafspraken

Dit onderwerp is in de (concept) MA2023 opgenomen met een PM-post. De benodigde uren verandercapaciteit voor 2023 zullen via de eerste herijking van de MA 2023 worden opgenomen in het beleidsportfolio. De benodigde uren verandercapaciteit voor 2024 zullen worden opgenomen in het beleidsportfolio bij de MA2024.

Opdracht

Ik verzoek u zo spoedig mogelijk op deze toets te reageren en mij definitief opdracht te verstrekken voor de uitvoering. Om een tijdige realisatie te garanderen is het belangrijk dat uiterlijk 1 februari 2023 de opdracht tot uitvoering gegeven wordt. In dit verband merk ik op dat de implementatie van de ICT aanpassingen ten behoeve van de uitvoering van de examenmaatregelen door DUO afgerond moet zijn voor 1 mei 2023.

Met vriendelijke groet,
De directeur generaal van de Dienst Uitvoering Onderwijs

b/c
Persoonlijke levenssfeer - bescherming

Bijlage

Opmerkingen OI op UT Besluit staatsexamens 2023 (wijziging Uitvoeringsbesluit WVO 2020)

Opmerkingen W&R VO team Klant/Examenloket bij de UT Staatsexamenbesluit 2023

Artikelsgewijs

Artikel 4.21a lid 6 komt als volgt te luiden:

'Bij de berekening, bedoeld in artikel 4.21, vierde lid, wordt het gewicht van het profielvak bepaald voorafgaand aan toepassing van het eerste lid.'

Zonder nadere toelichting is dit artikel niet te duiden. Gelukkig wordt die toelichting onder 'Artikelsgewijs' wel gegeven. En die is duidelijk, namelijk dat het beroepsgerichte profielvak in de gemengde leerweg altijd twee keer meetelt, ook als één van de twee keuzevakken buiten beschouwing wordt gelaten. Waarom staat dit dan ook niet in dit artikel. Nu zou nog gedacht kunnen worden dat je vooraf bepaalt dat het maar één keer meetelt. Of dat het drie keer meetelt. Ook al weet je op dat moment nog niet of je een keuzevak buiten beschouwing gaat laten. O.i. zou het gewoon als volgt kunnen luiden:

'Bij de berekening van artikel 4.21 vierde lid, telt het profielvak altijd twee keer mee, ook als er een keuzevak buiten beschouwing gelaten wordt.'

Artikel 4.21a lid 7 komt als volgt te luiden:

'Bij de bepaling van het recht op herkansing, als bedoeld in artikel 4.22 eerste lid, wordt dit artikel buiten beschouwing gelaten.'

We gaan er vanuit dat 'dit artikel' terugslaat op artikel 4.21a en niet op artikel 4.22.

Dan staat er dus dat bij het bepalen van het recht op herkansing niet naar de 'duimregeling' wordt gekeken. M.a.w. er wordt gekeken naar de behaalde cijfers en dan wordt bepaald of iemand geslaagd is, of alsnog kan slagen na één of twee herkansingen. M.a.w. hier staat dat iemand niet 'gedwongen' kan worden te duimen. Iedere kandidaat heeft het recht te herkansen om 'gewoon' te slagen.

Gezien alle discussies zal dit niet de bedoeling zijn en de artikelsgewijze toelichting leert dan ook dat het de bedoeling is dat juist wel eerst wordt gekeken of iemand 'met de duim' direct is geslaagd.

De tekst van het artikel en de toelichting zijn strijdig aan elkaar.

Het derde lid van artikel 4.22 lid 3 onderdeel b komt als volgt te luiden:

'b. voor de onder a bedoelde vakken opnieuw deel te nemen aan het centraal examen.'

De oorspronkelijke tekst van lid 3 luidt:

'Het recht op herkansing houdt in:

- a. het recht om voor een door de examenkandidaat te kiezen vak waarin hij in dat jaar door het college is geëxamineerd, opnieuw deel te nemen aan het college-examen, in door het college vast te stellen onderdelen van het examenprogramma; en*
- b. het recht om voor een door de examenkandidaat te kiezen vak waarin hij in dat jaar door het college is geëxamineerd, opnieuw deel te nemen aan het centraal examen.'*

In de nu geldende tekst wordt er geen verband gelegd tussen het onderdeel onder a (college examen) en het onderdeel onder b (centraal examen). Door de nu voorgestelde tekst kun je alleen opnieuw centraal examen afleggen in de vakken, waarin je ook opnieuw (deels) college-examen aflegt. Is dat echt de bedoeling? En als je nu geen college-examen wil herkansen, maar wel een centraal examen, hoe werkt het dan? Kan dat dan wel?

Algemene toelichting

Bij de UT was nog geen algemene toelichting gevoegd, bij de versie die ter internconsultatie is toegevoegd wel.

Daarbij hebben wij twee opmerkingen.

In de tweede alinea onder het kopje 'Aangepaste uitslagbepaling' wordt gesteld dat reeds na het tweede tijdvak het CvTE beoordeelt welke kandidaten met of zonder toepassing van de duimregel geslaagd zouden

zijn. Dit is echter niet mogelijk, want op dat moment moeten de (mondelinge) college-examens nog worden afgenomen.

In de alinea daaronder wordt gesproken over 'een bezwaarvak'. Wat is een bezwaarvak? In dit verband is een eerste gedachte 'een vak dat je niet mee wil laten tellen, het te duimen vak dus.' Echter, dan staat er vrij hertaald het volgende:

'Als je een vak inbrengt om van de duimregeling gebruik te maken en dat vak wordt dus geduimd, dan mag je geen gebruik maken van de duimregeling.' Tenzij een bezwaarvak iets anders is, bijvoorbeeld een extra vak dat niet mee hoeft te tellen, omdat het een extra vak is. Een nadere toelichting op het begrip 'bezwaarvak' is hier wellicht op zijn plaats, te meer daar deze toelichting zeker gelezen gaat worden door ouders van vso-leerlingen die staatsexamen doen ofwel door direct belanghebbenden.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel I, onderdeel A [invoeging van artikel 4.21a]

De tekst in de vierde regel is niet correct. Er staat '(..)het eindcijfer of de kwalificatie van één vak buiten beschouwing van de definitieve uitslag gelaten.' Bedoeld zal worden 'buiten beschouwing gelaten bij de definitieve uitslagvaststelling.'

De laatste zin van deze alinea is inhoudelijk ook niet duidelijk. Er staat: '*Onder het eindcijfer vallen ook de onderliggende SE en CE resultaten van het desbetreffende vak.*' Wordt hier bedoeld 'Als je teleurgesteld bent over het SE resultaat kun je niet alleen het SE resultaat buiten beschouwing laten, maar moet je het gehele eindcijfer buiten beschouwing laten?' ofwel 'Het is niet mogelijk alleen het SE-cijfer of alleen het CE-cijfer buiten beschouwing te laten?' De zin moet o.i. weggelaten worden of er moet een helderder formulering worden gekozen.

De derde alinea opent met de zin '*Daarnaast geldt dat bij de vaststelling van de uitslagbepaling (...)*'. De vaststelling van de uitslagbepaling heeft plaatsgevonden bij de opstelling van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 (of eigenlijk haar voorgangers). Hier zal worden bedoeld 'bij de vaststelling van de uitslag.'

In de vierde alinea wordt uitgelegd dat wiskunde een kernvak is, ook als het een keuzevak is. Concreet geldt dat alleen voor havo CM. Vervolgens wordt zonder man en paard te noemen uitgelegd dat wiskunde dan alleen buiten beschouwing kan blijven als het als extra vak is gekozen. Dan moet het immers op grond van het feit dat je nooit op een extra vak kunt zakken buiten beschouwing worden gelaten. Waarom staat dit er niet gewoon heel concreet? Er bestaan immers geen andere kernvakken die gekozen kunnen worden.

In de vijfde alinea wordt CKV opgevoerd als examenvak bij het staatsexamen. Bij het staatsexamen doet CKV echter niet mee.

In de laatste zin van deze vijfde alinea wordt gesproken over 'een onderdeel'. Met dit onderdeel wordt het profielwerkstuk bedoeld. Waarom wordt dit niet gewoon ook zo genoemd?

In de toelichting op het zevende lid wordt duidelijk wat de bedoeling is. Zoals hiervoor al aangegeven is deze uitleg strijdig met wat er nu in het zevende lid staat, want daar staat nu juist dat bij het bepalen van het recht op herkansing niet wordt gekeken naar het gegeven dat er 'geduimd' kan worden. Aangezien het logistiek verstandiger is deze uitleg te volgen zal de tekst van het zevende lid aangepast moeten worden.

We voorzien geen consequenties van dit Besluit voor het team Bezwaar en Beroep³. Wel is het vreemd dat de algemene toelichting ontbreekt (en het wordt o.i. wel krap om dit besluit op tijd in werking te laten treden).

---

³ Deze uitspraak geldt voor Bezwaar en Beroep van DUO Den Haag. Voor de afhandeling van Bezwaar en Beroep door DUO Groningen geldt hetgeen is opgenomen in de brief inzake uitvoeringstoetsing.